

Sygn. akt: I ACa 896/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 grudnia 2014r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	<i>SSA Dorota Ochalska - Gola (spr.)</i>
Sędziowie:	<i>SA Krystyna Golinowska</i> <i>SO del. Barbara Krysztofiak</i>
Protokolant:	sekr. sądowy Przemysław Trębacz

po rozpoznaniu w dniu 11 grudnia 2014r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) *Spółki Akcyjnej z siedzibą w K.*

przeciwko (...) *Spółce Akcyjnej z siedzibą w B.*

o zapłatę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 12 marca 2014r. sygn. akt X GC 477/13

1. zmienia zaskarżony wyrok w punktach 1, 3 i 4 w ten sposób, że zasądzoną w punkcie 1 kwotę 8.538.493,90 zł (osiem milionów pięćset trzydzieści osiem tysięcy czterysta dziewięćdziesiąt trzy złote dziewięćdziesiąt groszy) obniża do kwoty 17.315,98 zł (siedemnaście

tysięcy trzysta piętnaście złotych dziewięćdziesiąt osiem groszy), oddalając powództwo w pozostałej części, a punktowi 4 nadaje treść: „zasądza od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w K. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w B. kwotę 7.217 zł (siedem tysięcy dwieście siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu”;

2. oddala apelację w pozostałej części;

3. zasądza od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w K. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w B. kwotę 5.400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 896/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 12 marca 2014 roku Sąd Okręgowy w Łodzi X Wydział Gospodarczy zasądził od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w B. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w K. kwotę 8 538 493,90 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 15 maja 2013 r. do dnia zapłaty; umorzył postępowanie co do kwoty 14 496,75 złotych; oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz zasądził od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w B. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w K. kwotę 18 646 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyższy wyrok zapadł na podstawie następujących ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji, które Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje i przyjmuje za własne:

Pozwany (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w B. jest następcą prawnym spółek: (...) S.A. z siedzibą w R., (...) S.A. z siedzibą w N., (...) S.A. z siedzibą w B. oraz (...) S.A. z siedzibą w B..

Zgodnie z uchwałą nr 22 zwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy (...) S.A. z dnia 26 czerwca 2010 r., dokonano podziału zysku spółki za rok obrotowy obejmujący okres od dnia 1 stycznia 2009 r. do dnia 31 grudnia 2009 r. w kwocie 1.558.156.545,05 złotych w ten sposób, że kwotę 1.431.000.000 złotych przeznaczono na wypłatę dywidendy. Jednocześnie ustalono dzień dywidendy na 17 sierpnia 2010 r., a termin wypłaty dywidendy na dzień 30 sierpnia 2010 r.

Zgodnie z uchwałą nr 3 zwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy (...) S.A. z dnia 29 czerwca 2010 r., dokonano podziału zysku spółki za rok obrotowy obejmujący okres od dnia 1 stycznia 2009 r. do dnia 31 grudnia 2009 r. w kwocie 403.097.597,43 złotych w ten sposób, że kwotę 402.626.400 złotych przeznaczono na wypłatę dywidendy. Jednocześnie ustalono dzień dywidendy na 17 sierpnia 2010 r., a termin wypłaty dywidendy na dzień 30 sierpnia 2010 r.

Zgodnie z uchwałą nr 4 zwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy (...) S.A. z dnia 30 czerwca 2010 r., dokonano podziału zysku spółki za rok obrotowy obejmujący okres od dnia 1 stycznia 2009 r. do dnia 31 grudnia 2009 r. w kwocie 159.897.859,85 złotych w ten sposób, że kwotę 66.990.000 złotych przeznaczono na wypłatę dywidendy. Jednocześnie ustalono dzień dywidendy na 17 sierpnia 2010 r., a termin wypłaty dywidendy na dzień 27 sierpnia 2010 r.

Zgodnie z uchwałą nr 3 zwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy (...) S.A. z dnia 21 czerwca 2010 r., dokonano podziału zysku spółki za rok obrotowy obejmujący okres od dnia 1 stycznia 2009 r. do dnia 31 grudnia 2009 r. w kwocie 165.354.626,12 złotych w ten sposób, że w całości przeznaczono go na wypłatę dywidendy. Jednocześnie ustalono dzień dywidendy na 17 sierpnia 2010 r., a termin wypłaty dywidendy na dzień 30 sierpnia 2010 r.

Wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2011 r. w sprawie sygn. X GC 316/10 Sąd Okręgowy w Łodzi stwierdził nieważność uchwały nr 22 zwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy (...) S.A. z dnia 26 czerwca 2010 r. w zakresie § 2 tej uchwały, w części dotyczącej ustalenia dnia dywidendy. Apelacja pozwanego od powyższego wyroku została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 20 grudnia 2011 r. w sprawie sygn. I ACa 909/11.

Wyrokiem z dnia 7 lutego 2013 r., sygn. II CSK 300/12, Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną pozwanego od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego.

Wyrokiem z dnia 2 marca 2011 r. w sprawie sygn. I ACa 14/11 Sąd Apelacyjny we Wrocławiu stwierdził nieważność uchwały nr 3 zwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy (...) S.A. z dnia 29 czerwca 2010 r. - w zakresie § 2 tej uchwały, w części dotyczącej ustalenia dnia dywidendy oraz stwierdził nieważność uchwały nr 4 zwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy (...) S.A. z dnia 30 czerwca 2010 r. - w zakresie § 2 tej uchwały, w części dotyczącej ustalenia dnia dywidendy.

Postanowieniem z dnia 22 czerwca 2012 r. w sprawie sygn. V CSK 294/11, Sąd Najwyższy odrzucił skargę kasacyjną pozwanego.

Wyrokiem z dnia 22 czerwca 2011 r. w sprawie sygn. I ACa 322/11 Sąd Apelacyjny w Szczecinie stwierdził nieważność uchwały nr 3 zwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy (...) S.A. z dnia 21 czerwca 2010 r. w zakresie § 1 ust. 2 tej uchwały, w części dotyczącej ustalenia dnia dywidendy. Postanowieniem z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie sygn. II CSK 764/11 Sąd Najwyższy odrzucił skargi kasacyjne pozwanego i interwenienta ubocznego.

We wszystkich wskazanych wyżej sprawach roszczenia o stwierdzenie nieważności lub uchylenie wskazanych wyżej uchwał walnych zgromadzeń akcjonariuszy zostały zabezpieczone poprzez ustanowienie zakazów wykonania zaskarżonych uchwał do czasu prawomocnego zakończenia postępowań.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 24 września 2010 r. w sprawie sygn. I ACz 757/10 zostało wydane już po tym, jak wskazana w nim uchwała walnego zgromadzenia akcjonariuszy pozwanego została wykonana, gdyż do dnia 30 sierpnia 2010 r. zarząd Pozwanego wypłacił dywidendę akcjonariuszom uprawnionym do dywidendy w świetle zaskarżonej uchwały, a więc posiadającym akcje spółki w dniu 17 sierpnia 2010 r.

Po wydaniu przez Sąd Apelacyjny w Łodzi powołanego wyżej wyroku z dnia 20 grudnia 2011 r. pozwany wypłacił uprawnionym osobom (w tym również osobom wskazanym w załączniku nr 6 do pozwu) zaległą dywidendę, wraz z odsetkami za opóźnienie za okres od dnia wydania powyższego wyroku do dnia zapłaty.

Po wydaniu przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu oraz Sąd Apelacyjny w Szczecinie powołanych wyżej wyroków pozwany wypłacił uprawnionym osobom (w tym również osobom wskazanym w załącznikach nr 23, 25 i 27 do pozwu) zaległą dywidendę, wraz z odsetkami za opóźnienie za okres od dnia wydania powyższych wyroków do dnia zapłaty. W przypadku (...) S.A. jako podstawę wypłaty zaległej dywidendy pozwany powołał wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 8 lipca 2011 r., w sprawie sygn. I ACa 690/11 i w związku z tym wypłacił odsetki od zaległej dywidendy od daty tego wyroku.

Powód nabył od akcjonariuszy (byłych akcjonariuszy) pozwanego wierzytelności wobec pozwanego o zapłatę odsetek za opóźnienie w wypłacie dywidendy należnej tym akcjonariuszom na podstawie uchwały nr 22 zwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy spółki (...) S.A. w R. (obecnie: (...) S.A. w B.) z dnia 26 czerwca 2010 r.

W części umów, na podstawie których powód nabył wierzytelności o odsetki od akcjonariuszy spółki (...) S.A., wskazano jako datę początkową liczenia odsetek dzień 1 września 2010 r., w części zaś datę tę wskazano na dzień 31 sierpnia 2010 r.

W części umów zawartych pomiędzy powodem a byłymi akcjonariuszami (...) S.A. w § 1 pkt definiującym wierzytelność będącą przedmiotem tych umów znalazło się sformułowanie „w związku z opóźnieniem w wypłacie dywidendy (...) akcjonariuszowi przysługuje (...) wierzytelność o zapłatę odsetek za zwłokę z tytułu nieterminowej wypłaty dywidendy (...)”.

Za wyjątkiem wymienionych poniżej, osoby, od których powód nabył wskazane wyżej wierzytelności, w dniu 26 czerwca 2010 r., były akcjonariuszami spółki (...) S.A. w R. (obecnie: (...) S.A. w B.) i przysługiwały im akcje tej spółki w ilości wynikającej z księgi akcyjnej (...) S.A., potwierdzonej w umowach zawartych pomiędzy powodową spółką a tymi akcjonariuszami.

Akcjonariusze J. M. (1), J. J. (1), P. C. i L. W. przestali być akcjonariuszami Spółki przed tą datą na skutek zamiany akcji.

Akcjonariusz A. S. posiadająca 3 316 akcji (l.p. (...)) zmarła w dniu 3 lipca 2005 r. Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w Belchatowie z dnia 30 października 2008 r. w sprawie sygn. akt I Ns 485/08 spadek po niej nabyli M. S.

(1), E. P., M. G. i M. S. (2) po 1/4 (jednej czwartej części) każde z nich. Dział spadku po A. S. nie został przeprowadzony. Umowę przelewu odsetek przysługujących od 1 105 akcji zawarła z powodem w dniu 4 września 2012 r. jedynie M. G..

Akcjonariusz Z. F. posiadający 5 211 akcji (liczba porządkowa w księdze akcyjnej (...)) zmarł w dniu 18 maja 2010 r. Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w Bełchatowie z dnia 23 czerwca 2010 r. sygn. akt I Ns 337/11 spadek po nim w całości nabyła G. F., która zawarła w dniu 25 kwietnia 2012 r. z powodem umowę przelewu odsetek przysługujących od tej ilości akcji.

Akcjonariusz J. J. (2) posiadający (...) akcji (l.p. (...)) zmarł w dniu 24 czerwca 2011 r. Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w Bełchatowie z dnia 28 lipca 2011 r. w sprawie sygn. akt I Ns 473/11 spadek po nim w całości nabyła J. J. (3), która zawarła w dniu 4 września 2012 r. z powodem umowę przelewu odsetek przysługujących od tej ilości akcji.

Osoby posiadające akcje (...) S.A. na dzień 26 czerwca 2010 r., od których powodowa Spółka nabyła wierzytelności będące przedmiotem sporu, zbyły te akcje przed dniem 17 sierpnia 2010 r., a to w związku z realizacją prawa do zamiany akcji w trybie art. 5 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o zasadach nabywania od Skarbu Państwa akcji w procesie konsolidacji spółek sektora elektroenergetycznego.

Powód nabył również od akcjonariuszy (byłych akcjonariuszy) spółek: (...) S.A., z siedzibą w B., (...) S.A., z siedzibą w B. oraz (...) S.A., z siedzibą w N., wierzytelności wobec pozwanego (jako następcy prawnego wszystkich tych spółek) o zapłatę odsetek za opóźnienie w wypłacie dywidendy należnej tym akcjonariuszom na podstawie odpowiednio: uchwały nr 3 zwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy spółki (...) S.A. z dnia 29 czerwca 2010 r., uchwały nr 4 zwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy spółki (...) S.A. z dnia 30 czerwca 2010 r. oraz uchwały nr 3 zwyczajnego walnego zgromadzenia akcjonariuszy spółki (...) S.A. z dnia 21 czerwca 2010 r.

Wśród wierzytelności wobec pozwanego o zapłatę odsetek za opóźnienie w wypłacie dywidendy znajduje się również wierzytelność powoda, wynikająca z faktu, że poprzednik prawny powoda - spółka (...) Investment Sp. z o.o. w K., która została przejęta przez powoda w wyniku połączenia spółek, była akcjonariuszem (...) S.A.

W części umów zawartych pomiędzy powodem a byłymi akcjonariuszami ww. spółek w § 1 pkt definiującym wierzytelność będącą przedmiotem tych umów znalazło się sformułowanie „w związku z opóźnieniem w wypłacie dywidendy (...) akcjonariuszowi przysługuje (...) wierzytelność o zapłatę odsetek za zwłokę z tytułu nieterminowej wypłaty dywidendy (...)”.

Osoby, od których powód nabył wskazane wierzytelności oraz poprzednik prawny powoda odpowiednio w dniach: 29 czerwca 2010 r., 30 czerwca 2010 r. oraz 21 czerwca 2010 r. były akcjonariuszami odpowiednio spółek: (...) S.A., (...) S.A. oraz (...) S.A. i przysługiwały im akcje tych spółek w ilości wynikających z ksiąg akcyjnych tych spółek, potwierdzonych w umowach zawartych pomiędzy powodem a tymi akcjonariuszami, przy czym akcjonariusze (...) SA J. M. (2) posiadał 4 095 akcji, a nie jak wskazano w umowie (...) akcji, zaś B. M. posiadał 1 952, a nie 7 214 akcji.

Wskazane wyżej osoby zbyły posiadane przez siebie akcje powołanych wyżej spółek przed dniem 17 sierpnia 2010 r., a to w związku z realizacją prawa do zamiany akcji w trybie art. 5 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o zasadach nabywania od Skarbu Państwa akcji w procesie konsolidacji spółek sektora elektroenergetycznego (Dz. U. Nr 191, poz. 1367, z późn. zm.).

Pismami z dnia 12, 19 i 28 lutego 2013 r., z dnia 11, 12 i 28 marca 2013 r. oraz z dnia 10 kwietnia 2013 r. powód zawiadomił pozwanego o nabyciu wskazanych wierzytelności przesyłając jednocześnie ich zestawienia oraz wezwał pozwanego do zapłaty.

Pismem datowanym na 18 lutego 2013 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty należnej mu jako następcy (...) spółki (...) Investment Sp. z o.o. Pozwany odmówił zapłaty żądanej kwoty.

W okresie od 16 lipca 2013 r. do 10 lutego 2014 r. powodowa Spółka zawarła z większością akcjonariuszy, w umowach z którymi znalazło się stwierdzenie o nabywaniu wierzytelności w postaci odsetek z tytułu zwłoki w wypłacie dywidendy,

jednobrzmiące aneksy do „Umowy zlecenia wraz z powierniczym przelewem wierzytelności oraz umowy przelewu wierzytelności”, w których zawarto stwierdzenie, że strony tych umów przez „zwłokę” rozumieją „opóźnienie w zapłacie dywidendy” i potwierdzają, iż zgodnie z wolą stron zawarta umowa dotyczy przelewu wierzytelności z tytułu opóźnienia w wypłacie dywidendy.

Aneksy takie nie zostały zawarte z 24 akcjonariuszami, w umowach z którymi znalazło się sformułowanie „odsetki za zwłokę”.

Łączna kwota wierzytelności nabytych przez stronę powodową i posiadanych przez nią wierzytelności wyniosła 8.538.717,51 złotych.

W rozważaniach Sąd Okręgowy wskazał, że strona powoda dochodzi w niniejszym procesie roszczenia o zapłatę odsetek za opóźnienie w wypłacie dywidendy, nabytych w drodze umów przelewów wierzytelności zawartych z osobami, będącymi akcjonariuszami wymienionych czterech spółek, których następcą prawnym jest pozwana, w dniu podjęcia przez Walne Zgromadzenia Akcjonariuszy tych spółek uchwał o przeznaczeniu części zysku do podziału, a częściowo także należnej jej z tytułu posiadania - na tę samą datę - akcji (...) S.A., której następcą prawnym jest pozwana.

Prawo powoda do uzyskania tego świadczenia, a obowiązek pozwanej do jego spełnienia wynika z uchwał Walnych Zgromadzeń Akcjonariuszy o dokonaniu podziału zysku za 2009 r. szczegółowo opisanych w ustaleniach faktycznych. We wszystkich tych uchwałach ustalono tzw. dzień dywidendy (dzień, na który ustalane jest prawo do dywidendy) na dzień 17 sierpnia 2010 r. oraz ustalono termin jej wypłaty.

Wobec stwierdzenia nieważności ww. uchwał w zakresie ustalenia dnia dywidendy na 17 sierpnia 2010 roku wyrokami sądów powszechnych, opisanymi w ramach podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, za dzień dywidendy, a więc dzień ustalania kręgu akcjonariuszy uprawnionych do udziału w podziale zysku do tego przeznaczonego, traktować należy dzień podjęcia tych uchwał.

Sąd pierwszej instancji zaznaczył, że sprawy powyższe toczyły się z powództwa różnych akcjonariuszy, ale z mocy art. 427 § 1 k.s.h. w zw. z art. 427 § 4 k.s.h., wyroki w nich zapadłe mają moc obowiązującą w stosunkach między spółką w wszystkim jej akcjonariuszami. Sąd Okręgowy podkreślił, że ma to o tyle istotne znaczenie, iż według pierwotnej treści uchwał w zakresie dnia dywidendy, powód (jego poprzednicy prawni) nie był do niej uprawniony i dopiero skutek stwierdzenia nieważności uchwał znalazł się w kręgu podmiotów uprawnionych do jej otrzymania.

Ostatecznie pozwana spółka wypłaciła uprawnionym osobom (w tym powodowi i osobom, od których wywodzi on swoją legitymację procesową) zaległą dywidendę wraz z odsetkami za okres od dnia wydania powyższych, prawomocnych i wykonalnych wyroków do dnia zapłaty. Wypłata ta nastąpiła odpowiednio w dniu 21 grudnia 2011 r. co do akcjonariuszy (...) Elektrownia (...), w dniu 28 kwietnia 2011 r. co do akcjonariuszy (...) Elektrownia (...), w dniu 8 lipca 2011 r. co do akcjonariuszy (...) Kopalnia (...) i w dniu 22 czerwca 2011 r. co do akcjonariuszy (...) Zespół Elektrowni (...).

Zgodnie z art. 481 k.c. odsetki przysługują za opóźnienie, chociażby wierzyciel nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności. Dłużnik nie może się uwolnić od przewidzianej w powołanym przepisie odpowiedzialności ani przez ekskulpację, ani przez powołanie na okoliczności egzoneracyjne. Opóźnienie w spełnieniu świadczenia należy rozumieć jako nie spełnienie go w terminie, w którym powinno być spełnione. W przypadku spornej dywidendy termin ten określały uchwały przeznaczające część zysku spółek do podziału.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że termin spełnienia świadczenia w postaci wypłaty dywidendy wynika więc nie tyle z właściwości zobowiązania, co raczej z treści czynności prawnej, z której powstaje obowiązek jej wypłaty, ale nie zmienia to faktu, że wymagalność roszczenia o nią nie jest zależna od wezwania spółki (dłużnika) do wykonania zobowiązania przez akcjonariusza (wierzyciela). Spółka zatem powinna wypłacić dywidendę niezwłocznie po upływie

terminu przewidzianego na jej wypłatę. Dłużnik spełnia świadczenie niezwłocznie, jeżeli dokonuje go nie później niż w terminie, który przy zachowaniu należytej staranności i uwzględnieniu obiektywnych warunków, w jakich działa spółka, jest niezbędny do przygotowania wypłaty. W wypadku opóźnienia w wypłacie dywidendy akcjonariusz (wierzyciel) może żądać odsetek.

Termin ten w przypadku spornych uchwały był ustalony na dzień 30 sierpnia 2010 r., a uchwały te w tym zakresie nie były kwestionowane i są ważne.

Przyjęcie istnienia stanu opóźnienia jest możliwe wówczas, gdy dłużnik nie spełnia w terminie świadczenia pieniężnego określonego co do wysokości. W ocenie Sądu Okręgowego skoro powyższe uchwały określiły wysokość zysku przeznaczanego do podziału, to – bez względu na spór co do kręgu uprawnionych akcjonariuszy, a właściwie w obu przypadkach (czy to kręgu uprawnionych zgodnie z jej pierwotnym brzmieniem, czy kręgu uprawnionych wg treści uchwały w brzmieniu wynikającym z wyroku stwierdzającego jej częściową nieważność) – wysokość świadczenia, do którego spełnienia zobowiązana była strona pozwana była określona. Zmieniała się tylko suma do wypłaty przypadająca na każdego z uprawnionych.

Pozwana spółka nie spełniła świadczenia na rzecz powoda (jego poprzedników prawnych) z przyczyn leżących w treści uchwały, ale także z racji zakazu ich wykonywania wynikającego z postanowień sądowych zabezpieczających powództwa o stwierdzenia nieważności uchwał. Jej zaniechanie nie było zatem zawinione, co jednak nie oznacza, że świadczenie to nie istniało i nie było wymagalne. Taki skutek wynika z wyroków stwierdzających nieważność uchwał.

Rozważając kwestię legitymacji procesowej czynnej powoda, Sąd Okręgowy odniósł się do tych umów przelewu wierzytelności, których przedmiot określony został jako odsetki za zwłokę w wypłacie dywidendy. Wątpliwości co do rzeczywistej woli stron tych umów zostały wyjaśnione w drodze zawartych już w toku postępowania aneksów, w których ich strony sprecyzowały rozumienie użytych tam pojęć „zwłoka” i „opóźnienie”.

Sąd pierwszej instancji podniósł, że nie zostały wprowadzić przedstawione aneksy z wszystkimi byłymi akcjonariuszami Spółki, których następcą prawnym jest pozwana (nie przedstawiono aneksów dotyczących 24 umów), jednakże winny one być interpretowane w analogiczny sposób. W treści pierwotnych umów zawarto sformułowanie „w związku z opóźnieniem w wypłacie dywidendy (...) akcjonariuszowi przysługuje (...) wierzytelność o zapłatę odsetek za zwłokę z tytułu nieterminowej wypłaty dywidendy (...)”. Zdaniem Sądu Okręgowego skoro niesporne jest, że strona pozwana nie pozostawała w stanie zwłoki w wypłacie dywidendy to de facto takie sformułowanie powodowałyby bezprzedmiotowość tych umów. Skoro nie było zwłoki – to nie ma odsetek za zwłokę – i nie ma wierzytelności będących przedmiotem przelewu. Ponadto takie sformułowanie definicji wierzytelności będącej przedmiotem przelewu – wobec użycia w jednym zdaniu zarówno pojęcia „opóźnienia” jak i pojęcia „zwłoki” rodzi wątpliwości, których sama treść umowy nie rozwiewa. Użycie przy tym pojęcia „odsetek (...) z tytułu nieterminowej wypłaty” budzi wątpliwości jeszcze dalej idące i powoduje, iż dosłowna interpretacja tych umów, wydaje się być nieuzasadniona i zbyt daleko idąca.

Sąd Okręgowy ostatecznie uznał zatem, że umowy te dotyczyły odsetek z tytułu opóźnienia (nieterminowego) wypłacenia dywidendy. Pomimo niezłożenia przez stronę powodową aneksów zawartych z wszystkimi osobami, które przelały na jej rzecz swoje wierzytelności, należało zastosować jednakową regułę interpretacyjną w stosunku do wszystkich tych umów. Stosowanie różnej wykładni, w świetle przedstawionych argumentów, świadczyło by o braku konsekwencji i podważało samo w sobie zasadność tego toku rozumowania. Zarówno z treści przytaczanego § 1 wszystkich spornych umów w ich pierwotnym brzmieniu, jak i z faktu przedstawienia tak wielu aneksów można wyprowadzić wniosek, iż taki cel i zamiar stron dotyczył wszystkich tych umów, a nie tylko tych, co do których zawarto aneksy.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że sporne między stronami kwestie o ogólnym charakterze dotyczą samej zasady wymagalności roszczenia o wypłatę dywidendy oraz prawa i daty jego powstania do naliczania odsetek za opóźnienie w wypłacie dywidendy. Przyjął, że

termin spełnienia świadczenia w postaci podziału zysku wynika tylko i wyłącznie z uchwał określających dzień wypłaty dywidendy.

Rozważając skutki wydanych w okolicznościach sporu prawomocnych wyroków sądów powszechnych, stwierdzających nieważność uchwał (...) w zakresie ustalenia dnia dywidendy, Sąd Okręgowy odwołał się do poglądu prezentowanego w uchwale 7 sędziów SN z dnia 18 września 2013 r. w sprawie III CZP 13/13. W ślad za powołanym judykatem argumentował, że zaskarżona uchwała Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy jest dotknięta nieważnością względną, wyrok sądu stwierdzający jej nieważność ma charakter konstytucyjny i choć stwierdza nieważność uchwały *ex tunc*, to jego skutki powstają z chwilą jego wydania. Uchwała (...) nie jest więc nieważna od początku i trzeba wyroku do jej wykluczenia z obrotu, w tym znaczeniu, że do czasu takiego wyroku uchwała pozostaje w obrocie i rodzi skutki prawne. Z przytoczonego poglądu Sąd Okręgowy wywiódł jednak inne wnioski niż strona pozwana.

Sąd pierwszej instancji dokonał rozróżnienia na „pozytywne” i „negatywne” skutki, jakie tego rodzaju uchwała (...), wykluczona następnie z obrotu w drodze prawomocnego orzeczenia sądu, wywołała w okresie jej funkcjonowania. Za „pozytywne” uznał zdarzenia które faktycznie zaszły, zaistniały. Odnosi się do np. przy uchwałach dotyczących wyboru członków zarządu do działań tych członków powołanych nieważną uchwałą - zgodnie z zasadą ciągłości organów spółki; czy sfery ochrony praw osób trzecich, które działały w zaufaniu do treści uchwały nie posiadając informacji o jej nieważności i na jej podstawie dokonały czynności prawnych rodzących określone skutki. Prawomocny wyrok stwierdzający nieważność tego rodzaju uchwał nie powoduje automatycznie nieważności czy nieistnienia tego rodzaju zdarzeń.

Natomiast wsteczne działanie wyroku stwierdzającego nieważność uchwały powoduje, że te zdarzenia które na skutek nieważnej uchwały nie zaszły (zdarzenia „negatywne”), ale powinny zajść, należy - w ocenie Sądu Okręgowego - traktować jako skuteczne z mocą wsteczną. Wyrok stwierdzający nieważność uchwały przywraca bowiem stan prawny, jaki powinien istnieć i to ze skutkiem od daty tej uchwały. Nieważność względna ma takie znaczenie, że wyrok ją stwierdzający nie usuwa *ex lege* pozytywnych (w sensie zaistniałych) skutków uchwały, ale przywraca (z mocą wsteczną) stan zgodny z prawem w zakresie tego, czego ziszczeniu się funkcjonowanie uchwały w obrocie się przeciwstawiało.

W sferze odsetek, taka właśnie odwrotna sytuacja dotyczy prawa do dywidendy wynikającego z wyroku stwierdzającego nieważność uchwały w zakresie ustalenia daty dywidendy. Wyrok taki bowiem stwierdza, że krąg uprawnionych należy ustalać na inną datę niż w pierwotnym brzmieniu uchwały, ale nie zmienia ani wysokości części zysku przeznaczonego do wypłaty ani daty jej wypłaty. Skoro mowa o skutkach *ex tunc* wyroku, to znaczy że od początku uprawniony do dywidendy był krąg akcjonariuszy wynikający z uchwały (...) w kształcie określonym wyrokiem stwierdzającym w części nieważność tej uchwały. Respektowanie uchwały wyraża się właśnie w brak możliwości żądania zwrotu dywidendy od akcjonariuszy, którzy uzyskali jej wypłatę na podstawie uchwały wg jej brzmienia w kształcie przed stwierdzeniem jej nieważności, nie oznacza zaś przyjęcia, że dywidenda wcześniej należała się komuś innemu czy w innej wysokości, bowiem od początku dywidenda nie należała się ani nikomu innemu ani w innej wysokości niż wynikałoby to z treści uchwały ustalonej na skutek wyroku sądu stwierdzającego jej nieważność.

Na gruncie niniejszej sprawy, zdaniem Sądu Okręgowego, wymagalność roszczenia pominiętych pierwotnie akcjonariuszy (poprzedników prawnych powoda) faktycznie jest skutkiem wyroku stwierdzającego nieważność uchwały, ale skoro wyrok ten ma moc *ex tunc* to stan opóźnienia w wypłacie dywidendy także jest wsteczny.

Sąd pierwszej instancji wskazał również, że podniesiona w doktrynie teza o „kolejności” prawa do dywidendy i prawie do odsetek inaczej ustalonym dla każdej z grupy akcjonariusz (czy to pierwotnie uprawnionych czy uprawnionych dopiero na skutek wyroku stwierdzającego nieważność uchwały) jest oparta na całkowicie pozbawionym podstaw prawnym różnicowaniu podstawy prawnej roszczenia akcjonariuszy o wypłatę dywidendy i wskazując na przyjęte przez niego założenie, że inna jest podstawa prawna roszczenia tych pierwszych a inna tych ostatnich, sama w sobie w znacznym stopniu podważa całą argumentację autora tej publikacji co do omawianego roszczenia. Skoro uchwała (...) była nieważna i to *ex tunc* to nie można tak dzielić akcjonariuszy. Podstawą roszczenia o wypłatę dywidendy

w przypadku wszystkich uprawnionych akcjonariuszy jest tylko i wyłącznie uchwała (...) o przeznaczeniu zysku do podziału. Wyrok stwierdzający nieważność uchwały nie stanowi w żadnym wypadku podstawy prawnej takiego roszczenia, a ma znaczenie jedynie w sferze ustalenia kręgu osób uprawnionych do dywidendy.

Wszystkim uprawnionym akcjonariuszom udział w zysku należał się w tej samej kolejności i w tym samym momencie, tj. w momencie podjęcia uchwały (...) w tym zakresie. Wypadek kiedy dłużnik ma wątpliwości, czy nie wie kto jest uprawniony do świadczenia albo powstał spór, kto jest wierzycielem uprawnia dłużnika do wystąpienia o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu (art. 467 k.c.). Samo zaistnienie takiej sytuacji nie zmienia faktu zaistnienia stanu opóźnienia ani nie powoduje zwolnienia dłużnika od ryzyka zapłaty odsetek za opóźnienie. Dopiero ewentualnie złożenie świadczenia do depozytu ma skutki spełnienia świadczenia (art. 470 k.c.), a podjęciu tej czynności nie stało na przeszkodzie zabezpieczenie udzielone w sprawie o stwierdzenie nieważności uchwały.

Przechodząc do kwestii zabezpieczenia powództw o stwierdzenie nieważności uchwały poprzez zakaz jej wykonywania i jego wpływu na powstanie roszczenia o odsetki Sąd Okręgowy stwierdził, że zagadnienia tego nie można ocenić jednoznacznie.

W ocenie Sądu pierwszej instancji przeważają argumenty, że zakaz wykonania uchwały wprowadzony jako zabezpieczenie powództwa o stwierdzenie jej nieważności nie uchyla prawa wierzyciela – uprawnionego akcjonariusza do odsetek w tym znaczeniu, że takie zabezpieczenie nie powoduje, aby dłużnik przestał być w stanie opóźnienia w spełnieniu świadczenia w postaci wypłaty dywidendy. Przemawiają za tym argumenty analogicznie do tych dotyczących skutków wyroku stwierdzającego nieważność uchwały. Postanowienie zabezpieczające nie zmienia daty spełnienia świadczenia – w jego skutku w postaci zakazu wykonania uchwały nie ma zwłoki po stronie dłużnika, ale nadal zachodzi tu sytuacja w której nie spełnia on świadczenia z powodu „okoliczności za które nie ponosi odpowiedzialności”. Wydanie takiego postanowienia zabezpieczającego nie przesuwa terminu wymagalności i nie ma charakteru trwałego.

Ponadto wydane przez Sąd postanowienie zabezpieczające ma na celu i jego istotą jest ochrona interesu uprawnionych (w tym wypadku pominiętych pierwotnie akcjonariuszy) i nie można wyprowadzać z niego takiego skutku, w efekcie które miałyby ono jednocześnie ograniczać ich ewentualne uprawnienia do żądania odsetek za opóźnienie.

Wyrażony w tych postanowieniach zakaz wykonania uchwał walnych zgromadzeń dotyczył uchwał o treści zaskarżonej powództwami w części dotyczącej ustalenia dnia dywidendy, a więc uchwał, które przewidywały wypłatę dywidendy na rzecz określonego kręgu akcjonariuszy danej spółki. Zakaz wykonania uchwał dotyczył więc wyłącznie zakazu wypłaty dywidendy tym osobom, które zgodnie z treścią zaskarżonych uchwał miały być uprawnione do uzyskania dywidendy, a nie byłyby uprawnione do jej uzyskania w razie stwierdzenia nieważności lub uchylecia danej uchwały w części dotyczącej ustalenia dnia dywidendy. Wynika to z istoty postępowania zabezpieczającego, które ma zapobiec sytuacji, w której wydane w postępowaniu spornym orzeczenie sądu nie będzie mogło być wykonane lub też jego wykonanie okaże się utrudnione. Udzielone zabezpieczenia miały zapobiec wypłacie dywidendy tym osobom, które byłyby do dywidendy nieuprawnione w sytuacji stwierdzenia nieważności lub uchylecia zaskarżonych uchwał, a tym samym zabezpieczyć możliwość wykonania uchwał w stosunku do osób, które na skutek stwierdzenia ich nieważności lub uchylecia stały się uprawnionymi do dywidendy.

Ze swej istoty uzyskanie zabezpieczenia dochodzonego roszczenia nie może działać na niekorzyść osoby, której przysługuje roszczenie chronione dokonaniem zabezpieczeniem. Z mocy art. 427 k.s.h. roszczenie o stwierdzenie nieważności lub uchylecie uchwały walnego zgromadzenia akcjonariuszy zgłoszone przez jednego akcjonariusza działa również na rzecz pozostałych akcjonariuszy pozostających w takiej samej sytuacji prawnej i faktycznej, jak akcjonariusz wnoszący powództwo, a zatem uzyskane przez niego zabezpieczenie de facto zabezpiecza też roszczenia pozostałych akcjonariuszy znajdujących się w tożsamej sytuacji prawnej i faktycznej. Byłoby sprzeczne z istotą instytucji zabezpieczenia twierdzenie, że skorzystanie z procesowego uprawnienia do uzyskania zabezpieczenia roszczenia przez jednego akcjonariusza może mieć jakikolwiek negatywny wpływ na materialnoprawne roszczenie o

zapłatę odsetek za opóźnienie, przysługującą temu akcjonariuszowi oraz pozostałym akcjonariuszom, wobec których wydany wyrok stwierdzający nieważność zaskarżonej uchwały również wywiera skutki prawne.

W ocenie Sądu Okręgowego, istnienie zabezpieczenia nie stało także na przeszkodzie w złożeniu sumy dywidendy do depozytu, co zwolniłoby pozwaną od odpowiedzialności za opóźnienie. Choć zabezpieczenie dotyczyło roszczeń niepieniężnych, to wniosek taki można wyprowadzić pośrednio z treści art. 742 § 1 zdanie 2 k.p.c. w zw. z art. 755 § 1 zdanie 1 in fine. Nadto, w rezultacie tej czynności interes tak uprawnionych jak i obowiązanych nie dozna żadnego uszczerbku, a więc funkcja zakazu wykonywania uchwały (wynikająca z udzielonego zabezpieczenia) zostaje zachowana i spełniona. Argumenty strony pozwanej co do wątpliwości w przedmiocie ewentualnego braku zgody sądu na złożenie kwoty dywidendy do depozytu są raczej nieaktualne na gruncie rozpoznawanego sporu. Skoro bowiem z uchwały wynikał termin wypłaty dywidendy i nie był on przedmiotem zaskarżenia w procesie o stwierdzającego nieważność uchwały to zakładanie a priori takiej decyzji sądu raczej nie jest uzasadnione. Warunkiem złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego jest wykazanie, iż istnieje spór co do tego, kto jest wierzycielem. Istnienie sporu w tym zakresie potwierdzało wytoczenie powództwa zmierzającego do wzruszenia uchwały, która rozstrzygała o kręgu wierzycieli.

Sąd Okręgowy zaznaczył także, że w orzecznictwie przeważa obecnie pogląd o przewadze funkcji odszkodowawczej odsetek nad ich funkcją waloryzacyjną. W sytuacji zachodzącej w niniejszej sprawie zasądzenie odsetek od daty wyroku stwierdzającego nieważność uchwały prowadziłoby w istocie do ich umorzenia za okres przed datą tego wyroku i stanowiło nieuzasadnione uprzywilejowanie dłużnika.

Sąd pierwszej instancji podniósł także, że pozwana (w części w jakiej nie dokonała ich wypłaty przed udzieleniem omawianych zabezpieczeń) korzystała z środków przeznaczonych na dywidendę po terminie jej wypłaty przez znaczny okres. Natomiast uprawnieni w świetle prawa akcjonariusze byli pozbawieni tej możliwości.

Sąd pierwszej instancji wskazał również, że brak było podstaw do zastosowania normy z art. 5 k.c., bowiem w sprawie nie zachodzą szczególnie uzasadnione, wyjątkowe okoliczności, których zaistnienie mogłoby uzasadniać potraktowanie roszczenia odsetkowego jako nadużycia prawa podmiotowego. Dodatkowo odwołał się do zasady, że z ochrony z art. 5 k.c. nie może korzystać ten kto sam zasad współżycia społecznego nie stosuje, czy choćby je narusza. W tym kontekście zasadnicze znaczenie ma argument o korzystaniu z pieniędzy przeznaczonych na wypłatę dywidendy przez pozwanego po dacie w której faktycznie miał ją wypłacić. Gdyby pozwana spółka podjęła próbę złożenia tego świadczenia do depozytu, w istotnym stopniu zmieniło by to ocenę zachowania obu stron sporu. Fakt, że pozwana skorzystała z postanowienia zabezpieczającego i nie podjęła żadnych działań zmierzających do uwolnienia się z obowiązku spełnienia tego świadczenia w terminie, przesądza, że na tę klauzulę powoływać się nie może.

Strona powodowa dochodziła zapłaty odsetek za okres od dnia następnego od daty wypłaty dywidendy przewidzianego w ww. uchwałach stanowiących podstawę ich wypłaty do dnia wydania prawomocnych i wykonalnych wyroków stwierdzających nieważność tych uchwał w zakresie ustalenia dnia dywidendy na inny dzień niż data powzięcia tych uchwał. W konsekwencji akcjonariuszom (...) Elektrownia (...) należą się odsetki za opóźnienie w wypłacie dywidendy za okres od dnia 31 sierpnia 2010 r. do dnia 20 grudnia 2011 r. W stosunku do części akcjonariuszy tej spółki strona powoda ograniczyła swoje żądanie i dochodzi odsetek za opóźnienie liczonych od dnia 1 września 2010 r. (...) S.A. należą się odsetki za opóźnienie w wypłacie dywidendy za okres od dnia 31 sierpnia 2010 r. do dnia 2 marca 2011 r.

(...) S.A. należą się odsetki za opóźnienie w wypłacie dywidendy za okres od dnia 28 sierpnia 2010 r. do dnia 8 lipca 2010 r. (pozwany wypłacił odsetki od zaległej dywidendy liczone od dnia wydania wyroku z dnia 8 lipca 2011 r., pomimo, iż prawomocny i wykonalny wyrok stwierdzający nieważność uchwały (...) tej spółki zapadł 2 marca 2011 r.).

(...) S.A. należą się odsetki za opóźnienie w wypłacie dywidendy za okres od dnia 31 sierpnia 2010 r. do dnia 22 czerwca 2011 r.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że za niesporne i przyznane potraktowane zostały również kwestie ilości posiadanych przez powoda i jego poprzedników prawnych akcji na dzień dywidendy, wysokość dywidendy na jedną akcję i łączną wysokość dywidendy należnej powodowi (i każdemu z jego poprzedników prawnych).

Sąd Okręgowy miał przy tym na uwadze, iż strona powodowa przyznała zasadność zarzutów dotyczących zbycia akcji przez 4 akcjonariuszy przed datą powzięcia uchwały, przyznającej dywidendę, oraz zasadność zarzutu nieprawidłowego wyliczenia odsetek należnych dwóm innym akcjonariuszom z powodu zawyżenia ilości posiadanych przez nich akcji. W tym zakresie powództwo zostało skutecznie cofnięte.

W zakresie akcjonariuszy, co do których strona pozwana podniosła zarzut ich śmierci, Sąd pierwszej instancji uznał powództwo za zasadne wobec akcjonariuszy F. i J., gdyż strona powodowa wykazała postanowieniami spadkowymi, iż osoby które rozporządziły wierzytelnościami w tym zakresie (odpowiednio G. F. i J. J. (3)) były ich wyłącznymi następcami prawnymi. Odmiennie ocenił Sąd Okręgowy sytuację w stosunku do M. G., która rozporządziła prawem do odsetek należnych za opóźnienie w wypłacie dywidendy przysługującej akcjonariuszowi A. S.. Pomimo śmierci tej ostatniej w 2005 r. widniała ona nadal w księdze akcjonariuszy w czerwcu 2010 r. Spadek po niej nabyli mąż i 3 dzieci (w tym M. G.) po ¼ części każde z nich. Wobec braku informacji i dowodów o przeprowadzeniu działu spadku po A. S. i braku zmian wpisu w księdze akcyjnej, uznać należało, że prawa do przysługujących jej akcji weszły w całości do spadku i przysługiwały w odpowiedniej części każdemu ze spadkobierców. Każdy z nich miał prawo do rozporządzenia przysługującym mu prawem, a treść przepisu art. 1036 k.c. nie sprzeciwia się wprost dokonaniu takiego rozporządzenia. Na gruncie niniejszej sprawy Sąd pierwszej instancji stwierdził, że strona pozwana nie zakwestionowała skuteczności rozporządzenia prawem do ww. odsetek dokonany przez M. G. co do zasady. Brak jest bowiem przesłanek do stwierdzenia, że rozporządzenie to naruszałoby uprawnienia innych spadkobierców w zakresie przepisów o dziale spadku albo aby któryś z nich nie wyraził na to rozporządzenie zgody. Jednakże skuteczność takiego rozporządzenia ogranicza się do przypadającym temu spadkobiercy udziału spadkowego. Powódka nie wykazała zaś aby osobie tej przysługiwało prawo do rozporządzenia większą ilością akcji i związaną z nimi dywidendę. Jak wynika z umowy zawartej między powódką a M. G. dotyczyła ona prawa związanego z 1 105 akcjami, a w konsekwencji należną dywidendą w kwocie 5 270,85 złotych brutto (4,77 złotych na akcje) i odsetkami w wysokości 895,47 złotych.

Z księgi akcyjnej (...) Elektrownia (...) wynika zaś, że A. S. posiadała jedynie 3.316 akcji. Biorąc pod uwagę wielkość udziału spadkowego M. G. uznać należy więc, że przysługiwało jej prawo do rozporządzenia jedynie 829 akcjami i związanymi z nimi prawami. Wysokość przysługującej jej dywidendy wyniosła więc 3.954,33 złotych, a odsetki za opóźnienie w jej wypłacie za wskazany w umowie okres kwotę 671,80 złotych.

Łącznie należność przysługująca powodowi z tytułu opóźnienia w wypłacie dywidendy od akcji przysługujących powodowi oraz osobom od których nabył on skutecznie wierzytelności wynosi 8.538.493,84 złotych i do wysokości tej kwoty Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo.

W zakresie, w którym strona powodowa cofnęła powództwo ze zrzeczeniem się roszczenia Sąd pierwszej instancji, na podstawie przepisów art. 355 § 1 k.p.c. i art. 203 § 1 k.p.c. umorzył postępowanie. W pozostałym zakresie Sąd Okręgowy oddalił powództwo, jako niezajdujące podstawy prawnej.

O kosztach procesu Sąd pierwszej instancji orzekł na podstawie art. 100 zdanie 2 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniosła strona pozwana, zaskarżając go w części, w jakiej uwzględnił on powództwo oraz zasądził od pozwanego na rzecz powoda koszty postępowania (tj. w zakresie pkt 1 i 4 wyroku), zarzucając mu naruszenie:

I. prawa materialnego przez:

1) niewłaściwe zastosowanie art. 481 k.c. w związku z art. 455 k.c. poprzez zasądzenie odsetek od dywidendy w sytuacji, w której:

a) osobom, od których powód nabył wierzytelności o odsetki od dywidendy nie przysługiwały w tym okresie roszczenia o wypłatę dywidendy;

b) roszczenia te, nawet gdyby przysługiwały osobom, od których powód nabył wierzytelności, nie były - w okresie za który zasądzone odsetki - wymagalne, a zatem pozwany nie pozostawał w opóźnieniu co do spełnienia swojego świadczenia względem tych osób, a co za tym idzie powoda;

2) niewłaściwie zastosowanie art. 425 oraz art. 427 k.s.h. poprzez uznanie, że skutki prawomocnych wyroków stwierdzających częściową nieważność uchwał spółek, których następcą prawnym jest pozwana, w przedmiocie podziału zysku za rok 2009, w postaci unieważnienia ex tunc, oznaczają powstanie po stronie powoda wymagalnego roszczenia o wypłatę dywidendy z datą wsteczną, a tym samym opóźnienie pozwanej w jego zaspokojeniu, pomimo, że roszczenie to nie istniało w okresie, za który odsetki zostały zasądzone, a powstało dopiero w wyniku konstytutywnych wyroków stwierdzających częściową nieważność i zmiany, w efekcie ich uprawomocnienia się, dnia dywidendy określonego w uchwałach o podziale zysku na dzień, w którym uchwały zostały podjęte;

3) niewłaściwe zastosowanie art. 65 § 2 k.c. poprzez przyjęcie, jedynie na podstawie twierdzeń jednej ze stron umów przelewu wierzytelności odsetkowych dochodzonych w niniejszym postępowaniu (tj. powoda), że w 24 umowach przelewu wierzytelności, w których jako przedmiot strony wskazały przelew odsetek za zwłokę, w rzeczywistości chodziło im o odsetki za opóźnienie;

II. przepisów postępowania, tj. art. 233 k.p.c., przez uznanie, że we wszystkich umowach przelewu wierzytelności odsetkowych dochodzonych w niniejszym postępowaniu, w których przedmiotem przelewu były odsetki za zwłokę, zgodnym zamiarem stron był przelew odsetek za opóźnienie, bez przeprowadzenia jakiegokolwiek dowodu w tym zakresie w stosunku do 24 umów przelewu wierzytelności – co miało istotny wpływ na wynik postępowania, gdyż sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda, na podstawie ww.. umów, odsetki za opóźnienie, mimo, że - jak wynika z ich treści przedmiotem przelewu były jedynie odsetki za zwłokę.

W następstwie powyższych zarzutów skarżący niósł o zmianę zaskarżonego wyroku w zakresie pkt 1 i 4, poprzez oddalenie powództwa co do kwoty 8.538.493,90 złotych oraz zasądzenie kosztów postępowania w instancji od powoda na rzecz pozwanego, a ponadto o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego według norm prawem przepisanych.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie w całości, jako nieuzasadnionej, a ponadto o zasądzenie na rzecz powoda od pozwanego zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Już po zamknięciu rozprawy apelacyjnej w dniu 11 grudnia 2014 r. pełnomocnik strony pozwanej złożył pismo zatytułowane „załącznik do protokołu rozprawy z dnia 11.12.2014 r.”, w którym wyjaśnił, że pozwany rozpoczął wypłatę dywidendy w stosunku do akcjonariuszy (...) S.A w dniu 8 lipca 2011 r. mając na uwadze, że uchwała nr 4 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia (...) S.A., co do której w dniu 2 marca 2011 r. zapadł prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu w sprawie sygn. I ACa 14/11, była także przedmiotem zaskarżenia w innym, toczącym się równoległe postępowaniu prowadzonym przed Sądem Okręgowym w Legnicy pod sygn. VI GC 124/10, a następnie przed Sądem Apelacyjnym we Wrocławiu pod sygn. I ACa 690/11. W toku tego postępowania także udzielono zabezpieczenia powództwa poprzez zakazanie zarządowi pozwanej Spółki wykonania zaskarżonej uchwały. Postępowanie w tej sprawie zostało zakończone dopiero postanowieniem dnia 8 lipca 2011 r. i w tej dacie upadło także postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia (pismo k 5411 -5413).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja strony pozwanej jest w przeważającej części uzasadniona.

Sąd Apelacyjny nie podziela przywołanego w apelacji strony pozwanej zarzutu naruszenia prawa procesowego tj. art. 233 k.p.c., a także zarzutu naruszenia prawa materialnego – art. 65 § 2 k.c., za pomocą których skarżący starał się podważyć legitymację czynną powoda w zakresie roszczeń wywodzonych z 24 umów przelewu wierzytelności, wskazanych przez pełnomocnika powoda na rozprawie przed Sądem pierwszej instancji w dniu 5 marca 2014 r. Zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów wyrażonej w art. 233 k.p.c. jest o tyle chybiony, iż Sąd Okręgowy ustalił pozytywnie treść owych spornych umów w oparciu o załączone do akt dokumenty. Natomiast kwestia wykładni zawartych w tych umowach oświadczeń woli nie jest domeną procesu dowodzenia i oceny dowodów, a stosowania prawa materialnego. W orzecznictwie zgodnie podkreśla się, że samo ustalenie treści oświadczeń woli stron zawartych w umowach należy do ustaleń faktycznych, a wykładnia oświadczenia woli to zagadnienie prawne, rozpatrywane na podstawie art. 65 k.c. (tak SN m.in. w wyroku z dnia 28 stycznia 2004 r. w sprawie IV CK 410/02, LEX nr 602390; podobnie w wyroku z dnia 24 marca 2010 r. w sprawie V CSK 311/09, LEX nr 1232335).

Sąd, niejako co do zasady, zarzut naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. w sposób wskazany w apelacji nie mógł prowadzić w realiach sporu do podważenia legitymacji czynnej powoda.

Nietrafny okazał się także zarzut naruszenia dyrektyw wykładni z art. 65 § 2 k.c. Niejednoznaczna treść spornych umów i posłużenie się w ramach jednego dokumentu zarówno pojęciem „opóźnienia”, jak i „zwłoki” dłużnika wskazuje, że odwołanie się do literalnego brzmienia kontraktu pozostaje całkowicie zawodne i nie daje podstaw dla przypisania stronom owych umów woli przeniesienia wierzytelności z tytułu odsetek za zwłokę dłużnika. Sąd Apelacyjny w pełni aprobuje w tym zakresie stanowisko Sądu Okręgowego i przedstawioną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wykładnię postanowień kwestionowanych umów, prowadzącą do wniosku, że przedmiotem przelewu były w istocie wierzytelności o odsetki za opóźnienie w spełnieniu świadczenia z tytułu dywidendy, wynikające z art. 481 § 1 k.c. Posłużenie się przez stronę powodową określonym wzorem umowy, którego interpretację przedstawiono w szeregu aneksów do umów przelewu, w zasadzie wyklucza możliwość przyjęcia, iż strona powodowa odmiennie wykladała jego postanowienia w przypadku 24 spornych umów. Zebrany w sprawie materiał dowodowy nie daje także podstaw dla wyprowadzenia wniosku, iż w kwestionowanych umowach zamiarem i wolą cedentów było przeniesienie na cesjonariusza wierzytelności z tytułu odsetek za zwłokę w wypłacie dywidendy. Do szeregu argumentów podniesionych przez Sąd pierwszej instancji należy dodać i ten, że strony umów przelewu nigdzie nie określiły stopy „odsetek za zwłokę”, a nie budzi wątpliwości, że w § 2 każdego z tych kontraktów wierzytelności będące przedmiotem cesji zostały wyliczone przy zastosowaniu stopy odsetek ustawowych za opóźnienie, zgodnie z art. 481 § 2 k.c.

W konsekwencji przyjąć trzeba, że strona powodowa posiada legitymację czynną do wystąpienia z pozwem w rozpatrywanej sprawie.

Nie oznacza to jednak, że pozostałe zarzuty apelacji nie prowadzą do wzruszenia zaskarżonego wyroku. Punktem wyjścia dla dalszych rozważań jest w pełni aprobowany przez Sąd Apelacyjny pogląd wyrażony w uchwale 7 sędziów SN z dnia 18 września 2013 r. w sprawie III CZP 13/13 (OSNC 2014/3/23). Akceptując stanowisko o konstytutywnym charakterze prawomocnych wyroków stwierdzających nieważność uchwał Walnych Zgromadzenia Akcjonariuszy poprzedników prawnych pozwanej Spółki w zakresie dnia dywidendy oraz o skutkach ex tunc tego rodzaju orzeczeń, nie sposób podzielić poglądu Sądu Okręgowego dotyczącego stanu wymagalności wierzytelności powodowej Spółki (i jej cedentów) z tytułu dywidendy i opóźnienia dłużnika w spełnieniu tych świadczeń.

Niewątpliwie rację ma Sąd pierwszej instancji akcentując szczególny charakter odpowiedzialności dłużnika z tytułu odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego. Istotnie, w świetle przepisu art. 481 § 1 k.c. dłużnik odpowiada niezależnie od swej winy i nie może uwolnić się od odpowiedzialności poprzez wykazanie ewentualnych okoliczności egzoneracyjnych. Surowy reżim odpowiedzialności nie oznacza jednak odpowiedzialności absolutnej, niezależnej od wiedzy dłużnika. Nie można bowiem pominąć, że warunkiem powstania opóźnienia w zapłacie świadczenia pieniężnego jest istnienie wierzytelności i pozytywna wiedza dłużnika o skonkretyzowanej przedmiotowo i podmiotowo wierzytelności. Chwilę, w której dłużnik dopuszcza się opóźnienia, określić należy przy uwzględnieniu dyspozycji art. 455 k.c. Dłużnik opóźnia się więc z wykonaniem zobowiązania, gdy nie spełnia świadczenia w terminie oznaczonym lub wynikającym z właściwości zobowiązania, a w przypadku gdy termin nie zostanie w taki sposób

oznaczony, jeśli nie spełnia świadczenia niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. Stan opóźnienia dłużnika w realizacji świadczenia jest związany z jego wymagalnością. Nie jest bowiem możliwe, by dłużnik opóźnił się ze spełnieniem świadczenia, mimo braku wymagalności roszczenia wierzyciela. W orzecznictwie podkreśla się, że wymagalność roszczenia należy łączyć z nadejściem ostatniego dnia pozwalającego dłużnikowi spełnić świadczenie zgodnie z treścią zobowiązania (tak SN w wyroku z dnia 3 lutego 2006 r. w sprawie I CSK 17/05, LEX nr 183057). Wymagalność określana jest jako stan, w którym wierzyciel ma prawną możliwość żądania zaspokojenia przysługującej mu wierzytelności. Jest to stan potencjalny, o charakterze obiektywnym, którego początek zbiega się z chwilą uaktywnienia się wierzytelności (por. uzasadnienie wyroku SN z dnia 12 lutego 1991 r. w sprawie III CRN 500/90, OSNCP 1992/7-8/137).

Jak trafnie wywodzi apelujący, dla ustalenia istnienia wierzytelności z tytułu dywidendy, jak też dla określenia dnia jej wymagalności, a tym samym stanu opóźnienia dłużnika, decydujące znaczenie ma określenie charakteru orzeczeń sądowych, jakie zapadły w wyniku powództw wytoczonych na podstawie art. 425 k.s.h., których przedmiotem było stwierdzenie nieważności uchwał (...) w zakresie ustalenia dnia dywidendy. W myśl przepisu art. 348 § 2 k.s.h. tzw. dzień dywidendy to dzień według którego ustala się listę akcjonariuszy uprawnionych do dywidendy za dany rok obrotowy. W tym stanie rzeczy wyrok stwierdzający nieważność uchwały w zakresie ustalenia dnia dywidendy, decyduje również o kręgu osób uprawnionych do dywidendy. Zgodnie z twierdzeniami pozwu i ustaleniami faktycznymi Sądu pierwszej instancji, poprzednicy prawni powodowej Spółki byli akcjonariuszami strony pozwanej i przejętych przez nią Spółek w dacie podejmowania uchwał przez (...) o podziale zysku za 2009 r., status ten jednak utracili przed nadejściem dnia dywidendy ustalonego zgodnie z pierwotnym brzmieniem uchwał. Innymi słowy, podmioty te nie były uprawnione do dywidendy w oparciu o wadliwe uchwały (...). Prezentowany w judykaturze pogląd odrzucający bezwzględną nieważność uchwały zgromadzenia akcjonariuszy sprzecznej z prawem i opowiadający się za przyjęciem konstrukcji bliższej nieważności względnej tego rodzaju uchwał, a w konsekwencji uznanie, że wyrok stwierdzający nieważność uchwały zgromadzenia akcjonariuszy ma charakter konstytutywny (vide powołana już uchwała 7 sędziów SN z dnia 18 września 2013 r. w sprawie III CZP 13/13, podobnie SN w wyroku z dnia 18 lipca 2014 r. w sprawie IV CSK 640/13, LEX nr 1511816), przekłada się na ocenę związania wadliwą uchwałą w okresie od daty jej powzięcia, do daty wydania prawomocnego orzeczenia eliminującego ją z obrotu. Za utrwalony wypada w tej materii przyjąć pogląd, zgodnie z którym sam fakt sprzeczności uchwały z ustawą nie daje podstaw do jej nierespektowania. Jak podkreślił Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 1 marca 2007 r. w sprawie III CZP 94/06 (LEX nr 231007), do czasu rozstrzygnięcia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały należy respektować kwestionowaną uchwałę, a zatem przyjmować wynikający z niej stan rzeczy (podobnie SN w wyroku z dnia 24 lutego 2011 r. w sprawie III CSK 150/10, OSNC –ZD 2012/1/12; w wyroku z 13 maja 2011 r. w sprawie V CSK 361/10, LEX nr 1001340). W realiach sporu wadliwe uchwały (...) wszystkich czterech Spółek musiały być zatem respektowane przez stronę pozwaną aż do wydania prawomocnych wyroków stwierdzających ich częściową nieważność. Wskazane uchwały w ich pierwotnym, wadliwym brzmieniu co do dnia dywidendy, nie stanowiły podstawy jakichkolwiek wierzytelności powodowej Spółki i jej poprzedników prawnych o wypłatę dywidendy. Tego rodzaju wierzytelności powstały po stronie powodowej dopiero w związku z konstytutywnym stwierdzeniem nieważności uchwał (...) co do dnia dywidendy. Nie sposób zatem uznać, że dłużnik – (...) S.A. w okresie od terminu zapłaty wskazanego w zakwestionowanych uchwałach (...) do daty wydania prawomocnych orzeczeń stwierdzających ich częściową nieważność, miał wiedzę o istnieniu skonkretyzowanych przedmiotowo i podmiotowo wierzytelności powodowej Spółki (jej poprzedników prawnych) i o obowiązku ich zaspokojenia. Co więcej, we wskazanym okresie aktualnie uprawnieni wierzyciele nie mieli możliwości skutecznego żądania, aby pozwany spełnił świadczenie w zakresie wypłaty dywidendy, a ich ewentualne powództwa w tej materii nie miałyby szans na uwzględnienie. Konstytutywny charakter wyroków stwierdzających nieważność uchwał (...) przesądza o ich prejudycjalnym znaczeniu dla roszczenia o wypłatę dywidendy. Nie powstał zatem stan wymagalności wierzytelności powoda i jego poprzedników prawnych z tytułu dywidendy. Skoro strona powodowa nie mogła skutecznie żądać spełnienia świadczenia głównego (dywidendy), nie powstał także stan opóźnienia dłużnika i związane z tym roszczenie akcesoryjne o odsetki z art. 481 § 1 k.c.

Tych obiektywnych okoliczności nie sanuje moc wsteczna prawomocnych wyroków stwierdzających nieważność uchwał (...). W piśmiennictwie podkreśla się, że prawomocne stwierdzenie nieważności uchwały nie daje

akcjonariuszom faktycznej możliwości uzyskania korzystnego rozstrzygnięcia w okresie pomiędzy terminem wypłaty dywidendy a chwilą uprawomocnienia się orzeczenia stwierdzającego nieważność uchwały o określeniu dnia dywidendy (tak W. P., Ł. R. – Wymagalność wierzytelności o wypłatę dywidendy w przypadku zaskarżenia uchwały walnego zgromadzenia określającej dzień dywidendy, (...) 2014 Nr 2 s. 4 -11; podobnie M. D. – Roszczenia powstające w związku z wyeliminowaniem z obrotu wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych, (...) z 2014 r. Nr 3 s. 10 – 16). W ocenie Sądu Apelacyjnego, nie przekonuje w tej materii przedstawione w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku rozróżnienie na „pozytywne” i „negatywne” skutki uchwały (...) i stanowisko Sądu Okręgowego o respektowaniu wyłącznie skutków zdarzeń pozytywnych, czyli takich, które na skutek wadliwej uchwały faktycznie zaszły, zaistniały. Przywrócenie stanu zgodnego z prawem ex tunc nie oznacza przecież odwrócenia biegu określonych okoliczności faktycznych. Wydaje się także, że przedstawiony pogląd Sądu pierwszej instancji obarczony jest błędem logicznym. Pozytywne lub negatywne skutki powinny bowiem być rozpatrywane w odniesieniu do tego samego zdarzenia prawnego. Tymczasem Sąd Okręgowy rozważa pozytywne skutki wadliwej uchwały (...), przy założeniu takiej jej treści, która obowiązywała do daty prawomocnego wyroku stwierdzającego jej nieważność, natomiast skutki negatywne, a zatem zdarzenia, które nie zaszły, odnosi do uchwały (...) w brzmieniu ukształtowanym tym prawomocnym orzeczeniem. Jedynie istnienie uchwały (...) w brzmieniu ustalonym prawomocnym wyrokiem stwierdzającym jej nieważność w zakresie ustalenia dnia dywidendy daje bowiem możliwość oceny, iż określone jej skutki nie ziściły się przed datą wyroku.

W przypadku opóźnienia w spełnieniu świadczenia zawsze chodzi o określony realny upływ czasu mierzony w jego jednostkach (a nie jedynie o sztuczną konstrukcję zakładającą taki stan rzeczy), w którym, jak wyżej wskazano, dłużnik miał wiedzę o osobie wierzyciela i wysokości długu, a wierzyciel mógł żądać spełnienia świadczenia. Dłużnik ma przy tym możliwość zapobieżenia skutkom opóźnienia własnym działaniem tj. spełniając świadczenie. W okolicznościach sporu tego rodzaju przesłanki nie zostały spełnione. W rezultacie skutek ex tunc prawomocnych wyroków stwierdzających nieważność uchwał (...) co do dnia dywidendy oznacza wyłącznie to, że ze skutkiem wstecznym tj. na dzień powzięcia uchwał o podziale zysku za 2009 r. należy określić krąg podmiotów uprawnionych do dywidendy, ale nie przekłada się na ustalenie z mocą wsteczną stanu wymagalności wierzytelności o dywidendę i opóźnienia dłużnika w ich zaspokojeniu.

Dodatkowo wypada zwrócić uwagę, iż ustalenie stanu wymagalności wierzytelności o dywidendę z mocą wsteczną tj. od daty uchwał (...) o podziale zysku za 2009 r., konsekwentnie rodziłoby także skutek w postaci oznaczenia na ten dzień początku biegu terminu przedawnienia roszczeń wierzycieli. Za niedopuszczalną w świetle przepisu art. 120 § 1 k.c. uznać wypada jednak konstrukcję, w której termin przedawnienia rozpoczyna swój bieg przed datą, w której po stronie wierzyciela powstało roszczenie rozumiane jako prawo żądania spełnienia świadczenia. Akceptacja odmiennego poglądu mogłaby bowiem prowadzić do sytuacji, w której roszczenie przedawniłoby się zanim wierzyciel mógł podjąć jakiegokolwiek działania zmierzające do jego realizacji. Skoro roszczenie wierzyciela jest skutkiem konstytutywnego prawomocnego wyroku stwierdzającego nieważność uchwały (...), to teoretycznie wydanie tego rodzaju orzeczenia po upływie okresu przedawnienia liczonego od terminu zapłaty dywidendy określonego w uchwale rodziłoby taki właśnie skutek. Nie sposób bowiem zaaprobować tezy, iż powództwo oparte na przepisie art. 425 k.s.h. jest czynnością przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia o dywidendę (art. 123 § 1 pkt 1 k.s.h.), skoro w chwili jego wytoczenia roszczenie to jeszcze nie powstało. Co więcej, bezspornie stroną postępowań zainicjowanych pozwami opartym na art. 425 k.s.h. nie byli wszyscy akcjonariusze pozwanej Spółki (jej poprzedników prawnych), którzy utracili prawo do dywidendy w świetle pierwotnego brzmienia uchwał (...), a brak jest podstaw by skutki działania niektórych z nich przypisać pozostałym.

W przekonaniu Sądu Apelacyjnego, nie da się także zaaprobować przedstawionej przez Sąd Okręgowy tezy o zapobieżeniu skutkom opóźnienia poprzez złożenie świadczenia do depozytu. Doceniając wagę teoretycznych wywodów przedstawianych w tej materii w piśmiennictwie (vide W. P., Ł. R. w cytowanym wyżej artykule), nie można pominąć, że rozwiązanie oparte na surogacie wykonania zobowiązania obarczone jest w praktyce wieloma mankamentami, których dłużnik nawet przy dołożeniu należytej staranności może nie wyeliminować. Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym apelację stoi zaś na stanowisku, iż przypisanie dłużnikowi powinności określonego

zachowania musi być połączone z możliwością jego praktycznej realizacji. W analizowanej kwestii wątpliwości budzi przede wszystkim spełnienie przesłanek z art. 467 k.c. Rację ma apelujący wskazując, iż przedmiotem złożenia do depozytu mogą być świadczenia wymagalne. W piśmiennictwie podkreśla się, że przed nadejściem wymagalności roszczenia wierzyciel nie musi być gotowy do przyjęcia świadczenia, stąd nie powinien ponosić ujemnych konsekwencji braku gotowości – z wyjątkiem sytuacji, gdy termin jest zastrzeżony na korzyść dłużnika (tak A. G. – Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania – część ogólna, LEX 2011, teza 18 do art. 467 i powołane tam poglądy doktryny). W realiach sporu, nawet przy akceptacji stanowiska Sądu Okręgowego o wymagalności świadczenia ze skutkiem *ex tunc* od daty uchwał o podziale zysku za 2009 r., nie sposób pominąć, że w czasie gdy skutek prawomocnych wyroków stwierdzających nieważność uchwał (...) w zakresie dnia dywidendy nie był jeszcze aktywowany, strona pozwana nie mogła skutecznie złożyć wniosku o złożenie świadczenia do depozytu z powołaniem się na wymagalność świadczenia. Wątpliwie jest także istnienie przesłanki z art. 467 pkt 3 k.c., a to z uwagi na analizowane uprzednio związanie dłużnika wadliwą uchwałą (...) i powinność zachowania się zgodnie z jej treścią. Powołując się na możliwość wykonania zobowiązania poprzez złożenie świadczenia do depozytu w oparciu o art. 467 pkt 3 k.c., Sąd Okręgowy nie daje także odpowiedzi na podstawowe pytanie, w jaki sposób określić krąg przedmiotowy i podmiotowy ewentualnego wniosku złożonego w trybie art. 693 i nast. k.p.c. Nie budzi bowiem wątpliwości, że w niniejszym postępowaniu część akcjonariuszy pozwanego i jego poprzedników prawnych była uprawniona do dywidendy zarówno według uchwał (...) w pierwotnym brzmieniu, jak i zgodnie z ich treścią ukształtowaną prawomocnymi wyrokami stwierdzającymi nieważność. Z kolei grupa pozostałych akcjonariuszy, którzy utracili ten przymiot przed nadejściem pierwotnie oznaczonego dnia dywidendy, nie jest wcale jednorodna. Nie można bowiem z góry zakładać, że wszystkie te podmioty rościły sobie prawo do dywidendy, w okresie w którym według Sądu pierwszej instancji dłużnik winien złożyć świadczenie do depozytu, a zatem że istniał spór co do tego, kto jest wierzycielem. Otwarte pozostaje pytanie, czy zaskarżenie uchwał (...) jedynie przez niektórych akcjonariuszy i przyszła rozszerzona prawomocność ewentualnego wyroku stwierdzającego nieważność uchwały sprzecznej z prawem, byłaby dostateczną przesłanką dla uznania, iż w okresie poprzedzającym wydanie tego orzeczenia co do całego świadczenia z tytułu dywidendy istnieje spór o osobę wierzyciela w rozumieniu art. 467 pkt 3 k.c. Warto przy tym pamiętać, że nawet zezwolenie przez sąd na złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego nie implikuje wniosku, że złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego jest ważne w rozumieniu art. 470 k.c.

W stosunku do wiarygodności o odsetki za opóźnienie w wypłacie dywidendy za 2009 r. w Spółkach innych niż (...) S.A. uzasadnione pozostają również argumenty apelacji dotyczące skutków prawnych postanowień nowacyjnych o zabezpieczeniu roszczenia, wydanych w toku postępowań zainicjowanych powództwami opartymi na art. 425 § 1 k.s.h. Mimo swego tymczasowego charakteru, postanowienie o zabezpieczeniu kształtuje sferę prawną osób, do których odnoszą się jego skutki. W przypadku zabezpieczeń nowacyjnych wniosków taki wynika wprost z treści art. 755 § 1 pkt 1 k.p.c., w myśl którego sąd może unormować prawa i obowiązki stron na czas trwania postępowania. Bezspornie w powołanym przepisie chodzi także o prawa i obowiązki stron o charakterze materialnoprawnym. Taki charakter miały wydane w realiach sporu postanowienia o zabezpieczeniu, zakazujące stronie pozwanej (jej poprzednikom prawnym) wykonania zaskarżonych uchwał. Jak słusznie akcentuje skarżący, z uwagi na treść art. 427 § 1 w związku z art. 427 § 4 k.s.h. postanowienia te normowały sferę prawną nie tylko stron postępowania sądowego, w których udzielono zabezpieczenia, ale wszystkich osób uprawnionych do dywidendy w świetle zaskarżonych uchwał. Ich znaczenie prawne dla oceny wymagalności roszczeń o wypłatę dywidendy wyraża się w tym, iż w okresie obowiązywania zabezpieczenia stanowiły one przeszkodę w dochodzeniu tych roszczeń (podobnie M. D. w powołanym wyżej artykule – W. problemy związane ze skutkami zaskarżenia uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych w przedmiocie podziału zysku). Obowiązywanie zakazu wykonania zaskarżonych uchwał (...), nałożonego w trybie zabezpieczenia, wykluczało także możliwość dobrowolnego świadczenia przez dłużnika. Jak zaznaczył Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 27 października 2014 r. w sprawie I ACa 802/14 (nie publik.), wydanym na gruncie tożsamego stanu faktycznego, sąd udzielając zabezpieczenia wkracza w sferę prawa materialnego, swoim orzeczeniem modyfikuje sytuację prawną uczestników obrotu prawnego, a jego działania muszą być akceptowane pod rygorem skorzystania z przymusu państwowego. W podsumowaniu należy zatem przyjąć, iż postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia same w sobie „przesuwały” termin wymagalności roszczeń o wypłatę dywidendy. Odmiennej oceny nie uzasadniają przywołane przez Sąd pierwszej instancji względy celowościowe postanowienia o

zabezpieczeniu, które z założenia chronić ma interesy uprawnionego. W realiach sporu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia wydane w toku postępowań zmierzających do stwierdzenia nieważności uchwał (...) w przedmiocie podziału zysku za 2009 r. i wypłaty dywidendy zapobiegły rozdysponowaniu dywidendy między krąg podmiotów uprawnionych zgodnie z pierwotnym brzmieniem uchwał. Uprawnieni wierzycieli osiągnęli zatem cel, któremu udzielone zabezpieczenie miało służyć. Chybione są także argumenty, które sam Sąd pierwszej instancji lokuje jako te o „...nieco pozaprawnym charakterze” (vide strona 32 uzasadnienia), a związane z korzystaniem przez stronę pozwaną z środków przeznaczonych na dywidendę. Wstrzymanie wykonania uchwał (...) nastąpiło przecież na wniosek akcjonariuszy, a nie strony pozwanej. Nieuprawnione jest zatem czynienie z takiego stanu rzeczy zarzutu pod adresem dłużnika. Sąd Okręgowy zdaje się również nie dostrzegać, iż nawet w przypadku braku zabezpieczenia, akcjonariusze (w domyśle poprzednicy prawni powoda) byłiby pozbawieni możliwości korzystania z dywidendy do chwili uzyskania prawomocnych wyroków stwierdzających nieważność zaskarżonych uchwał.

Na koniec wreszcie wypada podkreślić szczególne okoliczności rozpatrywanej sprawy, które nie pozwalają na pozostawienie poza sferą rozważań zachowania samych wierzycieli tj. powoda i jego poprzedników prawnych. Nie można nie zauważyć, że spór w rozpatrywanej sprawie w istocie wynikał z faktu, że akcjonariusze pozwanej Spółki i Spółek przez nią przejętych, którym przysługiwał w dacie podejmowania zaskarżonych uchwał (...), chcieli zarówno zachować prawo do dywidendy za 2009 r., jak i skorzystać z uprawnień przewidzianych w art. 5 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o zasadach nabywania od Skarbu Państwa akcji w procesie konsolidacji spółek sektora elektroenergetycznego (Dz.U. Nr 191, poz. 1367). Poprzednicy prawni powodowej Spółki przed dniem dywidendy skorzystali z uprawnienia do zamiany akcji spółek konsolidowanych na akcje spółki konsolidującej, mając świadomość treści zaskarżonych uchwał oraz skutków swego zachowania, gdyby zaskarżone uchwały (...) nie zostały wyeliminowane z obrotu. Należy zakładać, iż mieli także wiedzę co do tego, iż strona pozwana zobligowana będzie do respektowania uchwał (...) mimo ich potencjalnej wadliwości, a zatem co najmniej zakładali, że dłużnik nie zrealizuje świadczenia w zakresie wypłaty dywidendy na ich rzecz w terminach wskazanych w uchwałach. W rezultacie sytuacja prawna wierzycieli w rozpatrywanej sprawie odbiega od modelu zakładanego w art. 481 § 1 k.c. , a odszkodowawcza funkcja odsetek ustawowych od należnej dywidendy musi być rozpatrywana w powiązaniu z korzyścią, jaką wierzyciele odnieśli dokonując zamiany akcji.

Przedstawione rozważania prowadzą do wniosku, iż apelujący trafnie zarzuca Sądowi pierwszej instancji naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 425 i art. 427 k.s.h. oraz art. art. 481 k.c. w związku z art. 455 k.c.

Zasadność tych zarzutów nie przesądza jednak o tym, iż apelacja podlegała uwzględnieniu w całości. Argumentacja przywołana przez apelującego okazała się zawodna w odniesieniu do roszczenia o zapłatę odsetek ustawowych za opóźnienie w wypłacie dywidendy byłym akcjonariuszom (...) S.A. za okres od dnia 2 marca 2011 r. do dnia 8 lipca 2011 r. Prawomocny wyrok stwierdzający nieważność uchwały nr 4 (...) S.A. z dnia 30 czerwca 2010 r. zapadł bowiem przed Sądem Apelacyjnym we Wrocławiu w dniu 2 marca 2011 r. Wszystkie szeroko rozważane skutki stwierdzenia nieważności wskazanej uchwały w zakresie ustalenia dnia dywidendy powstały zatem już w tej dacie, a nie w dniu 8 lipca 2011 r. Oceny tej nie podważają wywody przedstawione w załączniku do protokołu rozprawy apelacyjnej z dnia 11 grudnia 2014 r. Ze swej istoty załącznik, o którym mowa w art. 161 k.p.c., jest częścią protokołu posiedzenia i ma na celu uzupełnienie jego treści o bardziej precyzyjne i pełniejsze przedstawienie wniosków (wywodów, konkluzji) oraz oświadczeń (twierdzeń i wypowiedzi) strony składającej załącznik. Jego treść musi mieć związek z wypowiedziami autora załącznika złożonymi na posiedzeniu, którego załącznik dotyczy (tak I. Gromska – Szuster - Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I pod red. H. Doleckiego i T. Wiśniewskiego, LEX 2013, teza 1 do art. 161 k.p.c.). W uzasadnieniu wyroku z dnia 13 listopada 2003 r. w sprawie I CK 229/02 (Biul.SN 2004/4/9) Sąd Najwyższy podkreślił, że załącznik do protokołu nie ma znaczenia autonomicznego i ma pomocniczą rolę w stosunku do obowiązującej zasady ustności rozprawy. Nie może więc zawierać treści samodzielnych, lecz powinien ograniczać się do zreferowania i streszczenia ustnych wywodów i wniosków przedstawionych uprzednio na rozprawie. W niniejszym postępowaniu zachodzi sytuacja całkowicie odwrotna, bowiem żaden z argumentów przywołanych w załączniku do protokołu nie został przedstawiony na rozprawie apelacyjnej w dniu 11 grudnia 2014 r. Za całkowicie

spóźniony należy również uznać, dowód z dokumentu (postanowienia SA we Wrocławiu z dnia 8 lipca 2011 r. w sprawie sygn. I ACa 690/11) złożony po zamknięciu rozprawy.

Niezależnie jednak od przywołanych przeszkód natury formalnej, nietrafna pozostaje również merytoryczna warstwa argumentacji pozwanego. Bezsparnie uchwała nr 4 (...) S.A. z dnia 30 czerwca 2010 r. została w zakresie dnia dywidendy wyeliminowana z obrotu opisanym wyżej prawomocnym wyrokiem z dnia 2 marca 2011 r. Z mocy art. 365 § 1 k.p.c. w związku z art. 427 § 1 i § 4 k.s.h. orzeczenie to korzysta z prawomocności rozszerzonej, stanowiąc tym samym przeszkodę procesową dla rozpoznania sporu zawisłego przed Sądem Apelacyjnym we Wrocławiu pod sygn. I ACa 690/11, czemu zresztą Sąd ten dał wyraz uchylając zaskarżony wyrok i umarzając postępowanie w sprawie z powołaniem na art. 386 § 3 k.p.c. w związku z art. 355 § 1 k.p.c. Istnienie tego rodzaju bezwzględnej przeszkody procesowej wpływa także na obowiązywanie udzielonego w toku postępowania zabezpieczenia. Dodatkowo w realiach sporu, stwierdzenie nieważności zaskarżonej uchwały (...) w zakresie dnia dywidendy i konstytutywna moc wyroku z dnia 2 marca 2011 r. czyniły bezprzedmiotowymi jakiegokolwiek rozważania co do wykonania uchwały w jej pierwotnym kształcie, a tego dotyczyło postanowienie Sądu Okręgowego w Legnicy z dnia 23 sierpnia 2010 r. w sprawie sygn. VI GC 124/10.

Podsumowując, żądanie pozwu okazało się zasadne, a zarzuty apelacji chybione, jedynie co do wierzytelności z tytułu odsetek ustawowych za opóźnienie w wypłacie dywidendy przysługującej akcjonariuszom (...) S.A. za okres od dnia 2 marca 2011 r. do dnia 8 lipca 2011 r., tj. w zakresie kwoty 17.315,98 zł.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punktach 1 i 3 w ten sposób, że zasądzoną w punkcie 1 kwotę 8.538.493,90 zł obniżył do kwoty 17.315,98 zł, oddalając powództwo w pozostałej części, co do której nie zostało ono ze skutkiem prawnym cofnięte przez powoda. Modyfikacja rozstrzygnięcia co do istoty sprawy rodziła konieczność zmiany orzeczenia o kosztach procesu zawartego w punkcie 4 zaskarżonego wyroku. Sąd Apelacyjny w całości obciążył tymi kosztami stronę powodową na podstawie art. 100 zdanie drugie k.p.c., uznając, że pozwany uległ jedynie co do nieznacznej części żądania. Na poniesione przez stronę pozwaną koszty złożyło się wynagrodzenie jednego pełnomocnika, ustalone na podstawie, § 2 oraz § 6 pkt. 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jednolity: Dz. U. 2013 r. poz. 490).

Na podstawie art. 100 zdanie drugie k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł także o kosztach postępowania apelacyjnego, ustalonych po stronie pozwanej zgodnie z § 2 , § 6 pkt. 7 w zw. z § 12 ust.1 pkt. 2 powołanego rozporządzenia.